

УДК 374:376.130.2

Л.К. Костюк

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ МИТЦЯ: РОДОВІДНІ КОРЕНІ, ДИТИНСТВО І ЮНІСТЬ ГЕОРГІЯ КОСМІАДІ (1886-1967)

Історик Н.Яковенко, полемізуючи на тему «Що можна зробити з біографії», вказує на трансформацію її парадигми наприкінці ХХ ст.: «На зміну повчальній «історії героя» прийшов інтерес до того, що називають «малими життєвими світами», а отже, кожен біографію стали розглядати як вияв неповторного – призму, через яку переломлюються соціальні макропроцеси та миттєві тенденції й унікальний життєвий досвід індивіда, його внутрішнє самовідчуття і стиль поведінки (*habitus*), що підштовхують до саме такого, а не інакшого життєвого вибору» [21, 249-250]. Цей посыл по праву можна застосувати до вивчення біографії художника минулого століття Георгія Петровича Косміади, який залишив по собі значну художню спадщину, що нині активно досліджуються науковцями і практиками культури [18; 19; 20].

У наших наукових записках уже висвітлювалися окремі питання життя та діяльності Георгія Косміади [12; 13; 14]. Нині настав час для осягнення його творчої натури шляхом зосередження уваги на дослідженні того, що Н.Яковенко називає «акцент на індивідуальному» [21, 250]. У цій площині важливе значення належить аналізу соціокультурного контексту становлення особистості митця, що й буде метою статті. А якщо пригадати, що постать Г.Косміади в культурі ХХ ст. належить до художників-одинаків, то вивчення його родовідних коренів, особливостей дитячих та юнацьких років є актуальною нагодою проаналізувати його внутрішній світ як митця.

Георгій Петрович Косміади з'явився на світ 24 березня 1886 р. у м. Нальчику (Північний Кавказ). У його сімейному дереві переплелися грецькі і російські родовідні канали. Донька художника Надія (1923 р.н.) любила повторювати, що «...батько був греком за національністю, хоча називав себе росіянином, з'явився на світ на Кавказі, а батьківщиною вважав Україну» [6]. Де ж насправді батьківщина художника: Греція, Кавказ, Росія, Україна чи Німеччина, де він похований? Мабуть, батьківщина художника – у його картинах, де описаний кожен клаптик землі, з якою пов'язане його власне життя і творча доля.

Роботи художника відображають приналежність митця до роду, якому притаманний дух мандрівок. Відомо, що його дід Костянтин Косміади – грецький негодіант – народився у сім'ї власника пароплавів у гавані Піреус в Афінах близько 1817 р. Йому прийшлося багато мандрувати, щоб налагоджувати торгівельні зв'язки для батьківського бізнесу. Як представник фірми судовласника, дід художника у середині ХІХ ст. прибув до Одеси. Він зустрічався з партнерами та клієнтами батька, що проживали на Чорному морі, у Варшаві та інших містах.

Ймовірно, К.Косміади й далі продовжував би свої мандри, якби на його шляху не зустрілася дуже красива дівчина. Її звали Марія Садовська – полячка католицького віросповідання, що народилася в 1825 р. у Варшаві і була дочкою одного з партнерів батька. Вона заволоділа душою зрілого для одруження 27-літнього Костянтина, який, правда, уже був заручений в Афінах. У свої неповні 20 років Марія, незважаючи на своє заручення з варшавським нареченим, приймає рішення стати дружиною Косміади. Вирішили відразу ж (за одну добу) обвінчалися за православним обрядом, щоб їх не розлучили. Та проти їх одруження була як родина Косміади в Греції, так і родина Садовських в Росії (Варшава у ХІХ ст. входила до складу Російської імперії). Отож з 1843 р. дід художника назавжди зупинився в Одесі. Та й простори Російської імперії, до складу якої входили й українські землі, настільки великі, що можна було мандрувати до схочу, не покидаючи її кордонів.

К.Косміаді був православним, хоча мав турецьке громадянство. Своїх дітей дочку Олександру (1844 р.н.), синів Петра (1848 р.н.) та Анатолія (1856 р.н.) виховував у православній культурі. Глава сім'ї продовжував займатися комерційними справами, а його дружина давала уроки музики і гри на роялі. Усі були зайняті своєю працею, але попри все вкладали любов і душу в своїх дітей. І багато розповідали про Грецію, про її культуру і побут. Християнський дух родини Косміаді дасть свої плоди: упродовж усього життя Георгій Петрович за традицією своєї родини буде дотримуватися грецької віри – православ'я. І це переконливо прочитується в сюжетах його картин, від яких віє сакральною чистотою і піднесеністю.

Дід художника Костянтин помер в Одесі 1877 р., а за сім років до нього спочила у Вічності його дружина Марія. Вони по собі залишили троє дітей, яких привчили до наполегливої праці і виховали відповідальне ставлення до порядку у всьому. Ці риси стануть визначальними у житті молодого художника Г.Косміаді, для якого долю підготує випробування: повсякчас виживати та знаходити власну нішу в інонаціональному середовищі.

Петро Костянтинівич – батько художника – мав конструктивний розум і здобув фах механіка. Він любив мандрувати і мріяв про інші краї: мав велике бажання облаштуватися на Кавказі. Завдяки наполегливій праці та фаховим здібностям організовує власну справу в Тифлісі та Нальчику, а пізніше і в П'ятигорську. Здійснюючи свою мрію, П.Косміаді переїжджає до Нальчика. Закохується до безтями в козачку Пауліну Косякіну (1860 р.н.) і невдовзі одружується.

Мама Георгія Петровича Пауліна з роду Олександра Косякіна – донського отамана. Пізніше проживали на Кавказі в станиці Суворовській. В родині Косякіних дотримувалися козацьких звичаїв і порядку. Виховували дітей в любові та вимогливості. Не дивно, що сини роду Косякіних ставали військовими. Так, троє двоюрідних братів Георгія Петровича за маминою родовідною лінією були офіцерами при Генеральному штабі Російської армії в Санкт-Петербурзі. «Михайло (1869 р.н.) і Микола Орлови (1876 р.н.) загинули під час російсько-японської війни, а Володимир Орлов (1872 р.н.) помер у Санкт-Петербурзі у 1903 р.» – вказується у генеалогічному дереві родини Косміаді [1].

У будинку Петра і Пауліни Косміаді також дотримувалися певних правил. Так, за розповідями Надії Георгіївни відомо, що «...за стіл сідали обідати разом із найманими робітниками (так званою «великою сім'єю»): 2 няньки, 2 прислуги та 2 робітники по саду і городу» [7].

Петро дуже любив музику (передалося від мами Марії Садовської), театр і літературні читання та зустрічі, які проводилися в оселі Косміаді. Часто організовували чаювання у дворіку (щоб був відкритий простір і можна відчутти насолоду від споглядання природи) з самоваром, варенням і музикою. Для приготування варення Косміаді з дітьми ходили в гори, збирали малину, ожину та інші ягоди, на які так багата кавказька місцевість. Пауліна любила готувати на кухні, пекти пироги-струдлі, щоб в них було достатньо начинки з яблук і ягід.

У сім'ї П.Косміаді народилося восьмеро дітей: Раїса (1881 р.н.), Костянтин (1884 р.н.), Георгій (1886 р.н.), Варвара (1888 р. н.), Олександр (1890 р.н.), Микола (1892 р.н.), Володимир (1895 р.н.), Валентин (1896 р.н.) – відмічається в генеалогічному дереві родини [1]. Син Георгій – майбутній художник – був третьою дитиною в молодій сім'ї. Сім'я жила дружно і у всьому панував дух любові до дітей.

У цьому контексті пригадується одна розмова з Надією Георгіївною (2011 р.). Це був спомин із рівненського періоду, в якому дитяча пам'ять зберегла тепле ставлення батька Георгія Петровича до своєї мами. У 1920-х роках стало проблематично спілкуватися поштою між м. Рівне, що входило до складу Другої Речі Посполитої, і Республікою Грузія, що входила до складу СРСР. «Бабуся Пауліна написала батькові, – згадує Надія Георгіївна, – що кожного дня рівно о 17.00 год. вона готуватиме чай і спілкуватиметься з ним за чаюванням у себе у П'ятигорську. А Георгій Петрович мав у цей же час пити чай у Рівному і подумки

також говорити з мамою. До смерті своєї мами батько готувався до чаювання о 17.00 год.» [8].

Дивно, але у мистецькій спадщині Георгія Петровича є картина «Час для чаювання», написана у Німеччині в 1956 р. (680x480. Картон/темпера) [2; 78]. Вона збуджує в уяві глядача теплі і приємні почуття любові. Але звідки? Та й сама назва «Час для чаювання» – саме так назвав свою роботу митець – передає щось сокровенне і таємничене. Адже роботу можна було б назвати без слова «час». Якось делікатно і тонко звучить саме слово «час», як молитва.

Викликає зацікавлення і сюжет картини. Однозначно у відблисках сонячного проміння відчувається надвечір'я, а не вранішня година, завершення дня. На картині упізнається відкрита тераса ганку в будинку на вул. Круча, № 3, з якої видно колони кураторіуму шкіл (нині будівля Рівненського краєзнавчого музею). Дві дами прогулюються вулицею. Деревя в квіту застигли в очікуванні чогось ритуально звичного.

А на терасі усе підготовлено до чаювання: і біла скатертина на столі, і російський самовар із чайником, чашки із блюдцями, варення і коржики. Навіть стільці розставлені в манері очікування тих, хто буде чаювати за столом. Але на рівні інтуїції проглядається якась мить духовної напруги, що граничить із таємницею, закритої для ока людського: нелегко спілкуватися з мамою на відстані, знаючи, що її не обнімеш уже ніколи. Час для чаювання настав, але марно сподіватися на чудо. Обійняти маму і поспілкуватися з нею можна лише подумки і лише у цю мить – о 17.00. Саме там далеко, в П'ятигорську, мама Георгія відчуває, що син з нею веде мову про наболіле і звичне, як на сповіді... Час чаювання тривав у просторі між мамою і сином Косміаді до 1936 р., коли Пауліна спочила у Вічності.

Кожного разу, аналізуючи сюжету картини, відчуваєш, що художник закодував у ній щось незбагненне для глядача. Після споминів Надії Георгіївни усе стало на свої місця: любов сина до матері є великою силою і саме це перетворює картину на сакральну річ, з якої бринить потік людської любові, замішаний на божественному промислі. Адже роботи Г.Косміаді, як відзначають дослідники його творчості [15-17], зберігають у собі великі таємниці. Варто лише їх прочитати.

По-різному склалася доля восьми дітей Петра Косміаді і Пауліни. Адже у буремному ХХ ст. не так просто було вижити. Так, на сьогодні не вдалося знайти жодних відомостей про подальшу долю Миколи і Валентина. Після 1917 р. загубилися зв'язки з родинами Костянтина та Олександра. Хоча з розповідей батька Надія Георгіївна знає, що в Олександра 1915 р. народилася дочка Лідія, а Костянтин мав синів Миколу (1911 р.н.) та Петра (1915 р.н.). Сестра Георгія Косміаді, Раїса мала трьох дітей: дві доньки Ольгу (1905 р.н.) і Тетяну (народилася між 1910-1918 рр.) та сина Льва (1920 р.н.) [1]. Далі родовідні зв'язки Георгія з сестрою Раїсою в силу історичних обставин ХХ ст. порушилися.

Нещодавно вдалося відновити родовідну гілку Варвари, яка народила троє синів: Олександра (1915-1967 рр.), Георгія (1919 р.н.) та Давида (1917 р.н.). Відомо, що в Олександра у шлюбі народилися дочка Тамара і син Ігор, в Георгія – дочки Тетяна і Регіна, а в Давида – дочки Ізабелла і Тамара [1].

Стараннями Н.Саннов-Косміаді вдалося знайти нащадків батькового брата Володимира. «Родовідна гілка від Олександра (сина Володимира, який народився у 1923 р.) складається із Валерія (1944 р.н.) та Ольги (1952 р.н.). Ольга має сина Олексія (1978 р.н.) та доньку Дарію (1985 р.н.). У Валерія Косміаді – онука брата Георгія Петровича – є діти Кіра (1968 р.н.) та Петро (1977 р.н.). Кіра Валеріївна, у свою чергу, має дочку Альону (1991 р.н.) та сина Олександра (1998 р.н.)», – розповідає Надія Косміаді [9].

Зауважимо, що Надія Георгіївна тривалий час шукала інформацію для поповнення генеалогічного дерева роду Косміаді. У 2010 р. їй вдалося зібрати на московську виставку картин батька усіх Косміаді, хто відгукнувся на її запрошення. На фото 2010 р. відмічено рукою Надії Георгіївни: Тамара Олександрівна (внучка сестри Варвари), Ольга Олександрівна і Валерій Олександрович (внуки брата Володимира), Кіра Валеріївна і Петро

Валерійович (правнуки брата Володимира) та інші Косміаді [1]. Отож, через багато десятиліть уламки родини Петра Косміаді зібралися під покровом прекрасних картин Георгія Петровича.

Серед його картин значна кількість присвячена красі кавказьких гір. Художник умів розставити колірні акценти таким чином, що створюється враження казковості і таємничості гірського простору: «Кавказ», 1952 р., «Нальчик», 1952 р., «На Кавказі», 1962 р. та ін. [5]. Ці роботи, написані за згадками, засвідчують наскільки дитячі враження про природу Кавказу мали великий емоційний вплив на його творчість.

Після народження третьої дитини (сина Георгія) сім'я Косміаді переїжджає 1887 р. на Закавказзя, у Тифліс – місто, що розміщувалося на двох гірських хребтах. У «Записках», які Г.Косміаді занотовував на схилі літ, згадує: «Не знаю, як зараз виглядає Тифліс, однак у моєму дитинстві він був більш азіатським містом, ніж європейським. Стара частина міста з дуже вузькими вуличками була у більшій частині покрита килимами. Там майже ніде не було возів, тільки пішоходи, верблюди, осли, буйволи, навантажені фруктами, овочами, кислим молоком, топталися по цих килимах і дуже сильно їх бруднили; на невеликих майданах лежали купами кавуни, дині, кошики з виноградом, помідорами, баклажанами, гранатами і вареною дрібною рибою. На вузьких вуличках, справа і зліва, чувся стукіт спеціальних молотків для роботи по міді й сріблу. Килими ж ці лежали на вулицях спеціально для обробки їх ногами (стирання ворсу), що надавало їм більшої ціни після того, як тижнями вони промивалися у гірських струмках» [3; 26].

Ці спомини дитинства Г.Косміаді зберігатиме у пам'яті упродовж життя. Вони як добрі казки надихали його на творчість. Як згадує Н.Саннов-Косміаді, «У Рівному батько любив розповідати про життя на Кавказі. Ми завжди з трепетом слухати його розповіді, особливо про цікаві звичаї горян, їхні вподобання і характер. Він так солодко розповідав про Тифліс, що здавалося, ніби ми разом з ним проживали його кавказький період» [10]. 1965 р. у Німеччині художник по пам'яті створить ескізну роботу «Арабський район Баку» [3; 27]. Пізніше – у 1990-х рр., коли стануть можливими поїздки з Німеччини, Надія Георгіївна відвідуватиме Кавказ, вибереться на гору Ельбрус і там буде згадувати усі батькові розповіді про цей казковий край.

Ось які спалахи з дитячих вражень запише Георгій Петрович у 1967 р.: «Вся торгівля в місті відбувалася вранці, увечері та вночі, бо вдень було дуже спекотно, повітря нагрівалося до +45 градусів. Тифліс запам'ятався яскравими та оригінальними звичаями. На Новий рік увесь день усі лавки і духани були відчинені і всі солодощі стояли зовні. Органщики обходили зі своєю музикою торговців, пригощали випадкових перехожих вином і солодощами, а водоноси з палицями і величезним яблуком у руці обходили усі квартири, куди вони зазвичай носили воду, збирали срібні монети і встромляли їх у яблуко. До полудня це вже було не яблуко, а величезна срібна куля. До речі, у Тифлісі всі ремісники були розділені не тільки за професією, а й за національністю. Наприклад, усі штукатури – асирійці, пекарі – греки, ковалі – цигани, всі водоноси – індуси, теслі – грузини, а муляри – татари» [3; 26].

Звичайно, найбільше вражали дитячу душу Георгія кавказькі сірчані бані: «Мешканці ходили хоча б один раз на тиждень в баню. Сірчана дуже гаряча вода, що біла зі скель прямо у велику загальну ванну, а потім казковий звичайний масаж усього тіла ногами банщика-татарина. Спершу дуже страшно, як він ходить по вас обома ногами, а для здоров'я добре. Ми з батьком часто ходили в ці сірчані бані, і тепер, на старості років, згадую це з приємністю та з жалем, що сьогодні цього тут немає» [3; 26].

Повертаючись у дитячі та юнацькі роки Г.Косміаді, наголосимо, що на той час батьки Георгія дали йому прекрасну освіту, як і решти дітям. І кожен їх крок завжди носив виховне начало. Надія Георгіївна згадує батькові розповіді про родинне виховання в сім'ї: «Старший брат Костянтин лінувався вчитися, а нянька і мама запитували, що ж він буде робити, коли поступить у вищу школу. Він відповідав: «Ого-го – усе добре». В кінці навчального року

плакали усі: Костю не перевели в наступний клас.

А коли він став студентом і приїхав перший раз на канікули, батько сказав Кості: «Не відвикай від ручної роботи – бери граблі та загрибай двір». Костянтин вирішив покепкувати і запитав: «А як виглядають граблі?» – і в цей момент наступив ногою на них. Граблі стукнули Костю по голові і він крикнув: «Хто тут ставить граблі?» і відразу став нормальним хлопцем», – згадує Надія Георгіївна розповіді батька про сім'ю [10].

Усі діти Косміаді на ті часи отримали ґрунтовну освіту. Георгій спочатку навчався у школі Св. Олександра при Вчительському інституті в Тифлісі, а пізніше закінчив факультет архітектури Державної технічної школи в Баку. Така професійна підготовка дозволить йому реалізуватися у житті та продовжити мистецьку освіту в Москві, у студіях В.Серова і Є.Хрустова.

У контексті нашого дослідження доцільно пригадати, що 1966 р. на урочистостях з нагоди 80-річчя Г.Косміаді у Гамбурзькому музеї етнографії та доісторичних часів науковий співробітник музею доктор Вільгельм Біерхенке озвучив біографію та творчий шлях митця, при цьому наголосив, що Георгій Петрович: «...отримав у дитинстві незабутні та глибокі враження від чудових краєвидів Кавказу, різнобарвного, наповненого багатим життям Тифлісу, що було важливим для його подальшого життя. Він відвідував школу у Тифлісі, а пізніше архітектурний відділ у технічній школі Баку. Це були нелегкі часи, які він провів у Баку. Тут життя вимагало від нього суворої витримки та боротьби за виживання» [4; 202, 207].

А ще в Баку йому зустрілося перше кохання – Маня Мангельса. Як це буває в юнацькі роки, Георгій на руці зробив татуїровку у вигляді двох великих літер «М.М.». Пізніше, коли він одружиться з Брігітою-Фрідою Геєрманн, значення цих літер пояснюватиме, що «...вони зроблені на честь двох мам: своєї – мами Пауліни та дружини – мами Марти. Ось так легко Георгій Косміаді завжди виходив «сухим» із будь-яких пікантних ситуацій» – згадує Надія Георгіївна [11]. Таким чином, родовідне дерево Г.Косміаді має інтернаціональне коріння. Тут мирно уживалися родичі з грецькою і польською комерційною жилкою, працьовиті і відповідальні донські козаки, а пізніше у родинні канали долучилася і гугенотська кров Гросскуртгів та прагматичність інформації німецького роду Геєрманнів (дружини Г.Косміаді Бригітти-Фріди). Таке багатогранне переплетення родовідних зв'язків, що по праву можна назвати унікальним, якимсь чином відобразилося на натурі й творчості художника. Його людський розум уміщав стільки добірної та різної інформації про попередників, що ці розповіді стали основою легенд родини Косміаді: про кохання і мрії, мандрівки і далекі краї, про патріотизм і відповідальність, працю і гідність, віру і осягнення Бога...

Дитячі враження Г.Косміаді пов'язані з Кавказом, де він народився і здобув художню освіту. Місто Нальчик, а пізніше Тифліс і Баку закарбувалися в пам'яті на життя барвистістю східної культури, яскравістю образів та таємничістю свят і обрядів кавказців. Ці яскраві спалахи дитячих містерій перетворюються на живильне джерело творчості художника на усіх подальших етапах його життя.

Звичайно, великий вплив на формування митця мала його родина, що виховала повагу та любов до людей і наполегливу працьовитість. Ці риси характеру в усіх перипетіях долі зіграють у житті Г.Косміаді вирішальну роль. Завдяки любові до людей та працьовитості батька сім'я художника виживала в Рівному та Гамбурзі. Сьогодні його дочка, 90-літня пані Надія Саннов-Косміаді, веде активну діяльність із популяризації творчості батька, спадок якого складає понад 5000 картин. Чи не промовистий факт, що підтверджує панування в родині Косміаді традицій любові та працьовитості?

Список використаної літератури

1. *Власний архів Н. Г. Саннов-Косміаді* // «Atelier Kosmiadi». Legien str. 8a, 22111 Gamburg. Germany.

2. **Георгій Косміаді. Каталог художніх творів із фондів Рівненської гуманітарної гімназії і Рівненського обласного краєзнавчого музею** / Укл. : Тарасевич Н. Р., Шлапак Л. В., Костюк Л. К., Бурець О. А. – Рівне : Друк, 2006. – 301 с.
3. **Георгій Косміаді: життя і творчість у документах.** Зб. док. у 2-х тт. / Укл. Тарасевич Н., Костюк Л. – Рівне : ПП ДМ, 2009. – Т. 1. – 304 с.
4. **Георгій Косміаді: життя і творчість у документах.** Зб. док. у 2-х тт. / Укл. Тарасевич Н., Костюк Л. – Рівне : ПП ДМ, 2009. – Т. 2. – 356 с.
5. **Георгій Косміаді (1886-1967 рр.): Кавказ-Москва-Волинь-Гамбург. Короткі відомості про художника та виставки його робіт. Каталог** / Укл. Косміаді Н.Г., Тарасевич Н.Р., Костюк Л.К. – Рівне: Мозар, 2012. – 16 с.
6. **Записано зі слів Надії Георгіївни Саннов-Косміаді 27.03.2009 р.**
7. **Записано зі слів Надії Георгіївни Саннов-Косміаді 02.04.2010 р.**
8. **Записано зі слів Надії Георгіївни Саннов-Косміаді 25.03.2011 р.**
9. **Записано зі слів Надії Георгіївни Саннов-Косміаді 03.04.2011 р.**
10. **Записано зі слів Надії Георгіївни Саннов-Косміаді 04.02.2012 р.**
11. **Записано зі слів Надії Георгіївни Саннов-Косміаді 25.03.2013 р.**
12. **Костюк Л. К.** Георгій Петрович Косміаді: життя та особливості художньої системи / Л. Костюк // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 14. – Рівне: РДГУ, 2008. – С. 184-189.
13. **Костюк Л. К.** Творчість Георгія Косміаді в культурно-мистецькому середовищі Німеччини 40-60-х років ХХ століття / Л. Костюк // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр.: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 15. – Т. 1. Рівне: РДГУ, 2008. – С. 244-249.
14. **Костюк Л.** Постаць Георгія Косміаді в культурно-освітньому середовищі м. Рівного кінця 1910-х – початку 1920-х років / Л. Костюк // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: зб. наук. пр.: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 17. Т. I. – Рівне, 2011. – С. 310-315.
15. **Костюк Л. К.** Виставкова діяльність Георгія Косміаді на Волині у 1920-х роках / Л. Костюк // Вісник Львів. нац. академії мистецтвоз. – 2012. – № 23. – С. 315-327.
16. **Костюк Л.** Георгій Косміаді: художник між Сходом і Заходом / Л. Костюк // Народознавчі зошити: зб. наук. пр. – 2012. – № 3. – С. 45-51.
17. **Костюк Л. К.** Стронцієві спалахи на картинах Георгія Косміаді / Л. Костюк // Мистецькі грані. – 2012. – № 2 (29). – С. 6-7.
18. **Толстуха Л.** Художні вечори Георгія Косміаді у Рівному / Л. Толстуха // Наук. зап. Рівнен. обл. краєзн. музею. Вип. VI (155 років від дня народження В. Короленка). – Рівне : О.Зень, 2008. – С. 211-213.
19. **Чернюшок О.** Художньо-педагогічна спадщина Г. Косміаді : погляд сучасності / О. Чернюшок // Духовно-творчий потенціал студентської молоді: психолого-педагогічні проблеми формування та реалізації. Матеріали III Всеукр. наук.-метод. конф., 18-20 трав. 2006 р. – Рівне : РДГУ, 2006. – С. 162-164.
20. **Юрчук О.** Естетичний гурток Г. Косміаді в Рівному / О. Юрчук // Наук. зап. Рівнен. обл. краєзн. музею. Вип. IV (Матеріали наук. конф., 25-26 жовт. 2006 р.). – Рівне : Волинські обереги, 2006. – С. 229-232.
21. **Яковенко Н.** Вступ до історії / Н. Яковенко: моногр. – К. : Критика, 2007. – 375 с.

Резюме

Аналізуються родовідні корені Георгія Косміаді, розкриваються окремі фрагменти сторінок його дитячих та юнацьких років.

Ключові слова: Георгій Косміаді, художник ХХ ст., біографія.

Summary

Kostiuk L.K. Socio-cultural context of personality of the artist: genealogical roots, childhood and adolescence Kosmiadi George (1886-1967)

Analyze information about genealogical roots Kosmiadi George, disclosed fragments pages of his childhood and teenage years.

Key words: George Kosmiadi, artist of the twentieth century, biography.

Аннотация

Анализируется родовое дерево Георгия Космиади, раскрываются отдельные фрагменты страниц его детских и юношеских лет.

Ключевые слова: Георгий Космиади, художник XX ст., биография.

Надійшла до редакції 5.12.2013 р.